

<https://helda.helsinki.fi>

Hitleriltä ryöstetyt unelmat

Öhman, Mia

2021-04-26

Öhman , M 2021 , ' Hitleriltä ryöstetyt unelmat ' , Filmihullu , Vuosikerta. 2021 , Nro 2 , Sivut 29-32 .

<http://hdl.handle.net/10138/330205>

---

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Mia Öhman

HITLERILTÄ RYÖSTETYT UNELMAT

Kolmannen valtakunnan kruununjalokivi, vuonna 1917 perustettu Universum-Film Aktiengesellschaft, oli Natsi-Saksan elokuvamonopoli, johon oli sulautettu maan kaikki elokuvastudiot. Propagandaministeri **Joseph Goebbelsin** luotsaamana UFA suolsi viihdettä kansalle ja varastoi haltuunsa saamia amerikkalaisia unelmia. Kun **Hitlerin** korttitalo romahti liittoutuneiden kirmatessa Berliiniin, neuvostojoukot pääsivät käsiksi himoittuihin aarteisiin.

Sodan ratkaisuvaiheessa huhtikuussa 1945 neuvostojoukot saapuivat Babelsbergiin. Sinne, 60 kilometrin päähän Berliinistä, oli 1920-luvulla rakennettu UFA:n studiot. Asiasta ilmoitettiin Moskovaan. Ei mennyt montakaan päivää, kun elokuva-asiantuntijat **M. Hripunov**, **I. Manevitš** ja **G. Avenarius** saapuivat arvioimaan löytöä. Studiot oli häthätää evakuoitu ja suuri osa kalustosta ehditty siirtää muualle, mutta lähistöltä, keskeltä metsää, löytyi aidattu bunkkerialue.

Reichsfilmarchiv osoittautui 17 300:n filmikopion varastoksi, jossa vallitsi sopiva lämpötila ja oivallinen järjestys. Moskovasta lähetettiin oitis Babelsbergiin juna, johon lastattiin 3500 pitkää fiktioelokuva ja 2500 lyhytelokuva. Neljäs heinäkuuta 1945 juna lähti kohti Neuvostoliittoa. Saalis purettiin Moskovon lähelle Belyje Stolbyyn rakennetun elokuva-arkiston *Gosfilmofondin* holvien uumeniin.

Marraskuuhun mennessä *Gosfilmofondiin* oli rahdattu junalla ja lentokoneella yhteensä 10 669 elokuva, joista 8813 oli fiktioita ja näistä 3730 pitkiä äänielokuvia, joukossa 68 värielokuva. Lähtömaita oli 28, mutta suurin osa filmeistä oli peräisin Yhdysvalloista, Saksasta ja Ranskasta; lähinnä draamaa, komediaa, musikaalia ja rikoselokuva. Mykkiä kopioita oli 2336, lyhyitä äänielokuvia 1913, värillisiä lyhytelokuvia ja piirrettyjä 834, joista muutama sata amerikkalaisia. Joukkoon mahtui vielä dokumenttielokuvia ja tuhansia keloja uutisfilmejä. Saaliin luettelointi aloitettiin elokuussa 1945 ja se kesti kolme vuotta. UFA muutettiin DEFA:ksi, ja Babelsbergin studioilla alettiin muun muassa jälkiäänittää ja tekstittää neuvostoelokuvia Itä-Saksan tarpeisiin.

Uudelleenmäärittelyä

Vuosina 1946–1952 Neuvostoliitossa julkaistiin ainakin 86 sotasaaliselokuva, kun omia uusia tuotantoja päätyi valkokankaille samana aikana 89. Valikoidut sotasaaliselokuvat helpottivat kansan viihdenälkää tilanteessa, jossa maan oma elokuvatuotanto takkuili pahemman kerran. Hallinto hyötyi rahallisesti sotasaaliselokuvien levittämisestä, koska ne myivät täysiä saleja missä niitä sitten näytettiinkin. Sotasaaliselokuvista otettiin vähemmän kopioita kuin neuvostoelokuvista – kuitenkin

parisen sataa – ja ne levisivät koko Neuvostoliiton alueelle etäisimpiä kolkkia myöten. Kopioiden kuluttua käytössä loppuun uusia printtejä ei enää tehty.

UFA:n kirkkaimpiin tähtiin kuului unkarilaistaustainen **Marika Röck**, jonka huhuttiin olevan Goebbelsin rakastajatar. Röck-elokuva *Frauen sind doch bessere Diplomaten* (1941) oli ensimmäinen UFA:n värielokuva, jonka työstäminen Agfan kehittämällä väritekniikalla oli vienyt yrityksineen ja erehdyksineen kaksi vuotta. Sotasaaliselokuvista ehkä kuuluisin, Marika Röck -musikaali *Unelmieni tyttö* (*Die Frau meiner Träume*, 1944) päästettiin neuvostolevitykseen ensimmäisten joukossa venäjäksi tekstitettynä, nimellä *Devuška mojej metšty*. Maaliskuussa 1947 **Andrei Ždanoville** kirjelmöitiin elokuvan aiheuttamasta närkästyksestä: monet puolueen ja älymystön jäsenet ilmaisivat Kazanissa hämmästyksensä siitä, että idealtaan vieras elokuva nähdään Neuvostoliiton teattereissa; 150 Leningradin valtiollisen yliopiston fysiikan laitoksen opiskelijaa oli kirjoittanut *Kultura i žizn* -lehden toimitukseen ja pyytänyt poistamaan levityksestä elokuvan, joka ”loukkaa kommunistisiin ideoihin kasvatetun neuvostonuorison tunteita”; Moskovassa *Unelmieni tyttöä* näyttävien teattereiden eteen muodostui pitkiä jonoja, joissa ilmeni järjestyshäiriöitä ja lippujen kauppaamista edelleen ja huhuttiin, että elokuvassa näyttelee Hitlerin rakastajatar **Eva Braun**. Elokuvaministeri **Bolšakov** puolustautui: tämä erinomaiseksi arvioitu elokuva päästettiin levitykseen siksi, että haluttiin näyttää neuvostoyleisölle hyvin kuvattu värillinen musiikkielokuva, joka on sisällöltään neutraali, ja jonka esittäminen on edullista valtion talouden kannalta.

Värilliset musiikkielokuvat olivatkin juuri se, mikä neuvostotuotannosta puuttui vielä täysin. Eri puolilta maata alkoi kuitenkin kantautua kiusallisia huhuja: *Unelmieni tyttö* oli monin verroin suositumpi kuin katsojatilastojen ykköseksi tarkoitettu **Stalin**-elokuva *Vala* (*Kljatva*, 1946). *Komsomolskaja pravda* -sanomalehti syytti elokuvaministeriötä porvarillisen moraalien esittelemisestä, ja kommunistisen puolueen keskuskomitean propaganda- ja agitaatio-osasto huomautti, että elokuvateatterien ohjelmistossa on tuplasti ulkomaisia elokuvia kotimaisiin nähden. Sotasaaliselokuvien levitykseen oli kuitenkin lupa ylimmältä taholta. Vuonna 1948 niitä julkaistiin 34, kun omia uusia tuotantoja saatiin esille 21. 1949 sotasaalisjulkaisuja oli 28, neuvostoelokuvia 12. Neuvostotuotannon pohjalukemat saavutettiin 1950-luvun alussa, ja sotasaaliit paikkasivat ammottavaa aukkoa 1950-luvun loppuun saakka. Neuvostoliiton elokuvalevitysmonopoli Sovexportfilm esitti ulkomaillakin, myös Suomessa, sotasaaliselokuvia neuvostoelokuvien ohella; tähän oli saatu lupa puolueideologi **Mihail Suslovilta** (tieto elokuvaministeri Bolšakovin kirjeistä 3.3. ja 5.5.1949, Venäjän valtion kirjallisuuden ja taiteen arkisto RGALI).

Capitolin mainoksessa (HS 27.1.1949) hehkutetaan: ”Suuri, odotettu Marika Röck ensi-ilta perjantaina. VÄRIFILMI. Unelmieni tyttö. Pikantti, valloittava, herkullinen. Ihmeellinen, säkenöivä

REVYY.” Glorian tulevaa ohjelmistoa mainostavasta lehti-ilmoituksesta (*HS* 27.6.1943) päätellen vuonna 1944 valmistunut *Unelmiäni tyttö* oli ehtinyt olla jo Adams-Filmin levityksessä ennen kuin se otettiin Sovexportfilmin/ Kosmos-Filmin ohjelmistoon. Arvostelu (*HS* 3.2.1949) vahvistaa asian: ”UNELMIENI TYTTÖ´ Capitolissa tarjoaa meille ennen kaikkea lepuutusta. Siinä on muutama korvaan jäävä iskelmä ja eräitä aivan upeita ja hienostuneesti toteutettuja baletti- ja revyykohtauksia. Marika Rötkkiäkin on hauska katsella, etenkin alun ja lopun tansseissa ja miksei välillä hänen elinvoimaisuuttaan eräissä sinänsä liian perusteellisissa komediatilanteissakin. Väreissä on eleganssia, kuten muutenkin tässä pitkästä aikaa nähtävässä musiikkikomediasa.”

Suomessa Marika Rötkki oli ollut tunnettu tähti 1930-luvulta lähtien. Elokuvasi sovitetun operetin *Gasparonen* (1937) ylistävässä arviossa (*HS* 12.3.1938) nimimerkki H. luonnehtii Rötkkiä ”ilmiömäisen taitavaksi tanssijattareksi”, joka ”samalla näyttelee ja ilmehtii hyvin ja laulaa aika miellyttävästi”. Edelleen H. toteaa: ”Esim. step-tansseissa on hän aivan yhtä taitava kuin kuka tahansa **Ginger Rogers** tai **Eleanor Powell**, ja venäläiset kasakkatanssit sujuvat myös miltei aitovenäläisellä vauhdilla.”

Neuvostoliitossa julkaistiin 1946–47 kolme muutakin kepeää saksalaiselokuvaa, jotka oli nähty Suomessa. *Olet kaikkeni* (*Du bist mein glück/ Ty moja stšastje*, Italia/ Saksa 1936) oli ensi-illassa Maximissa 1.1.1937. *Älä unohda minua!* (*Vergiss mein nicht/ Ne zabyvai menja*, 1935) nähtiin Capitolissa 1.12.1935, ja sen levittäjä oli Elonetin mukaan Kosmos-Filmi. Tuolloin Kosmos-Filmi oli vielä perustajansa **Gustaf Molinin** omistuksessa. **Beniamino Gigli** -elokuva *Naura, pajatso!* (*Lache Bajazzo/ Gde moja dotš* eli ”Missä on tyttäreni”, 1943) on ollut ensi-illassa Royalissa 9.4.1944, levittäjänä Kosmos-Filmi. Yhtiö jouduttiin luovuttamaan sodan jälkeen Neuvostoliitolle ”saksalaisomaisuutena” (kts. **Outi Hupaniiton** artikkeli Elonetissä: *Gustaf Molin – suomalaisen elokuva-alan unohdettu suuruus*). Siitä tuli Sovexportfilmin myyntikonttori ja sopivasta nimestä kulissi neuvostoyhtiön toiminnalle Suomessa. Molinien Kosmos-Filmillä oli erinomaiset suhteet UFA:an, joten kopiovarasto lienee päätynyt niinikään sotasaaliina venäläisille. **Veli Paasikiven** Continental-Filmi edusti neuvostoelokuvia(kin) välirauhan keväästä 1940 lähtien ja paremmalla menestyksellä sodan jälkeen, kunnes Sovexportfilm järjesti asiat toisin vuonna 1946. Ehkä sotasaaliiksi luokiteltua tavaraa oli niidenkin noin viidenkymmenen kopion joukossa, jotka Paasikivi joutui pitkin hampain luovuttamaan Sovexportfilmille.

Unelma väristä

Elokvien lisäksi Neuvostoliitto sai sotasaaliina vielä jotain monin verroin arvokkaampaa: kokonaisen tehtaan, jonka tuotantoprosesseihin perustui sittemmin oman värifilmin valmistus.

Agfan Wolfenin tehtaaseen ja patentteihin pääsi liittoutuneista ensimmäisenä käsiksi huhtikuussa 1945 Yhdysvallat. Heinäkuun alussa Wolfen jäi Neuvostoliiton miehittämälle alueelle. Agfan tehtaan varastosta löytyi raakamateriaalia akuuttiin värifilmin tarpeeseen, ja sittemmin kokonaisia osia tehtaasta ja siinä ohessa väriprosessin asiantuntijoita siirrettiin Neuvostoliittoon, jossa värielokuva oli ollut pitkään työn alla. *Panssarilaiva Potemkinin* (*Bronenosets Potjomkin*, 1925) ensi-iltakopion ruutu kerrallaan käsin väritetystä punalipusta oli edetty vuonna 1936 ensimmäiseen kaksivärielokuvaan *Grunja Kornakova*, joka levisi yli 60:na kopiona ulkomaillekin. Tekniikan isä oli kuvaaja **Fjodor Provorov**, ja työryhmään kuului värientusiasti-tekniikoiden ohella ohjaaja **Nikolai Ekk**, joka muistetaan ensimmäisestä pitkästä neuvostoliittolaisesta äänielokuvasta *Passi elämään* (*Putjovka v žizn*, 1931). Kaksiväritekniikalla toteutettiin myös Ekkin ohjaama **Gogol**-hupailu *Sorotšinin markkinat* (*Sorotšinskaja jarmarka*, 1939).

Kuvaaja **Pavel Meršin** keksi 1930-luvulla kolmiväritekniikan, jolla toteutettiin 18-minuuttinen **Aleksandr Medvedkinin** ohjaama voimistelijaparaatin taltiointi Moskovassa, *Tsvetuštšaja junost* ("Kukkiva nuoruus", 1939). Vuonna 1944 valmistui ensimmäinen oikea kokoillan neuvostovärielokuva *Ivan Nikulin – russki matros*. Sen kopioiminen värillisenä osoittautui mahdottomaksi, ja levitykseen printattiin mustavalkoisia kopioita. Meršin oli tuossa vaiheessa ollut kaksi vuotta kuolleena saatuaan surmansa rintamalla. Sodan jälkeen ongelma ratkesi kuin taikauskusta, ja saksalaisten ylivoimaisen verevät Agfa-värit olivat yhtäkkiä käytettävissä.

Lavastajavelho **Aleksandr Ptuško**, joka oli jo valmistanut kolmiväriprosessilla **Puškinin** kertomukseen perustuvan puolituntisen vaha-animaation *Satu kalastajasta ja kalasta* (*Skazka o rybake i rybke*, 1937), kuvasi heti sotasaalis-Agfalla *Kivisen kukan* (*Kamennyi tsvetok*). Uralilaisiin tarinoihin pohjautuva kivenveistäjä-Danilan ja Kuparivuoren valtiattaren tarina voittikin Cannesin ensimmäisillä festivaaleilla 1946 palkinnon parhaasta värrien käytöstä! Sotasaalismateriaalin ansiosta myös **Sergei Eisenstein** pääsi kuvaamaan värillisenä *Iivana Julman* (*Ivan Groznyj*) toisen osan päättävän opritšnikkien tanssin – valitettavasti värifilmiä ei riittänyt hänen käyttöönsä sitä enempää. *Iivana Julman* kolmannen osan Eisenstein suunnitteli toteuttavansa kokonaan väreissä.

Neuvostoliitossa oli kolme filmimateriaalia valmistavaa tehdasta: Slavitš (Pereslavl-Zalesskissa, toiminut vuodesta 1931), Tasma (Kazanissa, vuodesta 1933) ja Svema (Šostka, Ukraina, 1931–2004). Näistä kaksi jälkimmäistä nimeä vilahtelee Orwon ohella neuvostoelokuvien 1970- ja 1980-lukujen filmikopioissa, ja muutama lähdekin todistaa että Saksasta rahdattu väriteknologia otettiin käyttöön juuri Tasman ja Sveman tehtailla. Agfan prosessien pohjalta luotiin lähinnä Itäblokin alueella käytössä ollut värifilmi; Svema alkoi tuottaa sitä vuonna 1947.

Länsimaissa yläkäsitteellä ”Sovcolor” tunnettu itä-Agfa saattoi olla Neuvostoliitossa Sveman tai Tasman tehtailla tuotettua tavaraa, jonka laatu vaihteli erästä toiseen, tai sitten Itä-Saksan Wolfenissa valmistettua tasalaatuisempaa Agfaa, sittemmin noin vuodesta 1964 Orwoa (Original Wolfen), joka on yleensä samean sinivihreäsävyistä; myös Fomacolor (Tšekkoslovakia) ja Fortecolor (Unkari) kuuluivat perheeseen. Tasman ja Sveman kakkoslaadusta materiaalina kertoo luokitus, joka oli käytössä Neuvostoliiton elokuvastudioilla; ensimmäinen ja toinen tuotantoryhmä olivat oikeutettuja käyttämään läntisiä filmimateriaaleja Kodakia ja Agfaa (jos niitä oli ylipäättään saatavilla, itä-Agfa/ Orwo oli vaihtoehto), kolmas, neljäs ja loput tuotantoryhmät joutuivat kuvaamaan Svemalle ja Tasmalle. Yleensä Neuvostoliitosta länteen lähetetyt levityskopiot olivat Orwoa, vaikka elokuva olisi kuvattu Kodakille.

Agfan patenteja otettiin 1940–50-luvuilla käyttöön Länsi-Saksan IG Farbenin tehtaalla (Anscocolor-filmi), Belgiassa Gevaertin tehtaalla (Gevacolor), Italiassa (Ferrania-color) ja Japanissa (Fujicolor). Myös kilpailijat Kodak ja Ilford hyötyivät Agfan tietotaidosta. Agfa perustettiin uudestaan 1952 ja yhdistyi Belgian Gevaertin kanssa 1964.

Amerikka vapaa maa

Saksalaiset sotasaaliselokuvat julkaistiin Neuvostoliitossa laajaan teatterilevitykseen, yleensä tekstitettyinä. Suljettuun levitykseen eli työpaikkojen elokuvakerhoihin ja kulttuuripalatsien näytöksiin oli tarjolla amerikkalaisia elokuvia, joiden esittämiseen ei ollut minkään valtakunnan lupaa. Ne oli yleensä dubattu venäjäksi. Ensimmäisinä päästiin näkemään salaa Stalinin valikoimat kaksi elokuvaa. *Olen vainottu kahlekarkuri (Pobeg s katorgi/ I am a Fugitive from a Chain Gang*, 1932) oli Suomessa pitkään Valtion elokuvatarkastamon kieltämä ja esitettiin vasta 6.12.1946 Metropolissa Warnerin toimesta. *Senator*, alkuperäiseltä nimeltään *Mr. Smith Goes to Washington* (1939) esitettiin **Frank Capran** versiosta leikattuna uudelleensovituksena, jossa korostuivat amerikkalaisen yhteiskunnan pahimmat puolet. Kopioissa oli norjalaiset tekstit, joten elokuva oli oletettavasti peräisin saksalaisten miehittämältä alueelta. Sekä saksalaiset että neuvostoliittolaiset olivat yrittäneet ostaa 1940-luvulla amerikkalaisia yhteiskuntakriittisiä elokuvia, mutta niitä kieltäydyttiin myymästä. Osattiin nimittäin epäillä, että jonkinlaista uudelleentulkintaa olisi odotettavissa.

Stalin oli suuri lännenelokuvan ystävä. UFA:n ensimmäinen länkkäri, fanaattisen viisto kultaryntäyksen kuvaus *Kalifornian keisari (Der Kaiser von Kalifornien*, 1936) pääsi levitykseen vuonna 1949 nimellä *Zolotaja gorjatška* (”Kultakuume”). Kiinnostava ympyrä lähtee **Mihail Rommista**, jonka ensimmäinen pitkä elokuva oli **Guy de Maupassant** -sovitus *Rasvapallo (Pyška/*

Boule de suif, 1934). Nähtyään **John Fordin Kadonnut partio** -elokuvan (*The Lost Patrol*, 1934) Stalin pyysi Rommia tekemään vastaavanlaisen; Rommin *Kolmetoista* (*Trinadtsat*, 1936) oli yksi ensimmäisiä *easterneita*. Sen pohjalta **Zoltan Korda** ohjasi Yhdysvalloissa elokuvan *Sahara* (1943), pääosassa **Humphrey Bogart**. Fordin *Hyökkäys erämaassa* (*Stagecoach*, 1939), jonka alkulähteeksi ohjaaja itse nimesi *Rasvapallon*, pyöri Neuvostoliitossa vuodesta 1948 lähtien nimellä *Putešestvie budet opasnym* ("Matka on vaarallinen"). Yleisöä opastettiin, että elokuva kertoi amerikkalaisen porvarillisen yhteiskunnan tekopyhyydestä ja kiihkoilusta.

Enemmän tai vähemmän uudelleeneditoituja ja luovasti/ tarkoitushakuisesti jälkiäänitettyjä tai tekstitettyjä amerikkalaiselokuvia nähtiin kattava otos, joukossa esimerkiksi *Monte Criston kreivi* (1934) nimellä *Rasplata* ("Hyvitys"); *Kuohuva 20-luku* (*The Roaring Twenties*, 1939) oli *Sudba soldata v Amerike* ("Sotilaan kohtalo Amerikassa"), *Merihaukka* (*The Sea Hawk*, 1940) *Korolevskije piraty* ("Kuninkaan merirosvot") ja *Viva Villa!* (1934) *Kapitan armii svobody* ("Vapauden armeijan kapteeni").

Capran *Mr. Deeds tulee kaupunkiin* (*Mr. Deeds Goes to Town*, 1936) julkaistiin suljettuun levitykseen vuonna 1949 nimellä *Vo vlasti dollara* ("Dollarin vallassa"). Sen alkuun oli liitetty esittely: "Maksim Gorki kutsui amerikkalaisen imperialismiin linnoitusta New Yorkia Keltaisen pahoisen kaupungiksi. Siellä tuomari uhraa rahan takia omantuntonsa, lehtimies kunniansa, miljoonat tavalliset ihmiset elämänsä. Elokuvan päähenkilö Longfellow Deeds on rehellinen mutta yksinkertainen mies, joka yrittää auttaa työttömiä ja kodittomia. Neuvostokatsojan ei ole vaikea ymmärtää, ettei Deeds kykene muuttamaan mitään Keltaisen pahoisen, dollarin, maailmassa."

Senator julkaistiin avoimeen levitykseen joulukuussa 1950 vastaiskuna suoran neuvostovastaiselle amerikkalaiselokuvalle *The Iron Curtain* (1948). Tuolloin nähtiin ensimmäistä kertaa legendaarinen alkuplanssi, joka sittemmin liitettiin kaikkiin sotasaaliselokuviin: Tämä elokuva on saatu sotasaaliina neuvostoarmeijan murskattua saksalaisfasistien joukot Berliinin alueella vuonna 1945. Kolmas Capra-elokuva *He uskoivat elämään* (*Meet John Doe*, 1941) päästettiin alkuperäisellä nimellä (*Poznakomtes s Džonom Dou*) avoimeen levitykseen elokuussa 1951.

Kaikkein merkittävin yksittäinen vaikuttaja Neuvostoliiton sodanjälkeisillä valkokankailla oli Tarzan. Vuonna 1952 katsojatilastojen kärkeen kapusivat *Tarzan – viidakon valtiias* (1932), *Tarzanin pako* (1936), *Tarzanin poika* (1939) ja *Tarzan suurkaupungissa* (1942). Näistä neljästä Stalin erityisesti piti, eikä häntä tuntunut haittaavan että hänen omista seikkailuistaan kertova *Ristitulessa* (*Nezabyvajemyi 1919-i*, 1951) jäi viidennelle sijalle. Neuvostoliitossa nähtiin 1950-luvulla kaikki **Johnny Weissmüllerin** Tarzan-elokuvat, tällä johdannolla: "Tarzan, jota

porvarillinen sivilisaatio ei ole kyennyt pilaamaan, asettuu vastustamaan julmia ja ahneita amerikkalaisia ja englantilaisia liikemiehiä.” Neuvostoyhteisölle apinoiden kuningas oli tuttu kirjoista jo vuosikymmenien ajalta, mutta Tarzan-elokuvien ikkuna maailmaan oli jotain aivan muuta kuin mitä kotimaassa oli tarjolla, ja pikkupoikien viidakkohuudot kajahtelivat sisäpihoilla. **Joseph Brodsky** tiivisti olennaisen: ”Uskaltaisin sanoa, että pelkästään Tarzan-elokuvien sarja vaikutti stalinismin purkamiseen enemmän kuin kaikki **Hruštšovin** puheet 20:nnessa puoluekokouksessa ja sen jälkeen.”

Teksti perustuu monenlaiseen sotasaaliselokuvia, elokuvatekniikkaa ja elokuvien levitystä käsittelevään keskenään ristiriitaiseenkin materiaaliin. Esilukijana toimi Petteri Kalliomäki, mutta virheet ovat suurella todennäköisyydellä omiani. Hyödynnettyjä artikkeleita ovat kirjoittaneet mm. **Valeri Fomin, Maija Turovskaja, Kristin Roth-Ey, Marina Loginova, Sergei Zhuk, Claire Knight** ja **Frederick H. White**. Capran neuvostolevitystä on tutkinut **Kristina Tanis**, joka valmistelee väitöskirjaa sotasaaliselokuvien merkityksestä neuvostoyhteiskunnassa.